

KVALITATIVNÍ ANALÝZA DAT (KAD) V PEDAGOGICKÉM VÝZKUMU

Výzkum v pedagogické praxi

Mgr. Jana Obrovská, Ph.D.

CO JSOU TO DATA V KVALITATIVNÍM VÝZKUMU?

Jsou spíše numerická, nebo naopak? Nebo spíše hloubková?

Jaké podoby mají data v kvalitativním výzkumu? Jaká jsou?

Verbální a vizuální.

Verbální data získáváme především prostřednictvím rozhovorů, vyprávění, písemných artefaktů.

Vizuální data získáváme prostřednictvím pozorování, fotografií, videonahrávek.

JAKÉ METODY VYUŽÍVÁME PŘI SBĚRU DAT V KVALITATIVNÍM VÝZKUMU?

Různé typy rozhovorů

Pozorování

Video-studie

Sbírání artefaktů/dokumentů

CO
KVALITATIVNÍ
ANALÝZA DAT
NENÍ

není numerická

nestojí na kvantifikacích, tj. cílem není spočítat, kolik informátorů prohlásilo určité tvrzení

není to obsahová analýza dat, tj. cílem není identifikovat témata a určit, kolikrát se ve výpovědích aktérů objevila

- Kritici namítají, že kvalitativní výzkum je příliš intuitivní (*intuitive*), spoléhající na vhled výzkumníka (*insight*) a podléhající jeho dojmům (*impression*).
- „V čem je kvalitativní analýza něčím víc než jen pozorným čtením textu, které kořeníme šťastnými nápady a postřehy? (...) Neschopnost uspokojivě odpovídat na takové otázky se pak někdy obléká do prohlášení o tom, že kvalitativní výzkum je vlastně *umění* (Denzin, 1994, 512).“ (podle Konopásek, 2005)
- Kvalitativní analýza dat je *uměním* zpracovat data smysluplným způsobem a nalézt odpověď na položenou výzkumnou otázku (Hendl, 2012).
- Abychom těmto výtkám mohli čelit, musíme analýzu dat v kvalitativním výzkumu dobře **systematizovat** a učinit ji **transparentní**.

KDY ZAČÍT S KVALITATIVNÍ ANALÝZOU DAT? (I)

.....TAKTO???

preempirická fáze:

oblast výzkumu+literatura+kontext → téma →
výzkumné otázky → jaká data potřebujeme
k zodpovězení

empirická fáze:

design → sběr dat → **analýza dat** → odpověď na
výzkumné otázky

(podle Punch, 2008)

KDY A JAK ZAČÍT S ANALÝZOU (II)

.....RADŠI SPÍŠ TAKTO

- Kvalitativní výzkum má **cirkulární** povahu
- S analýzou dat příliš neotálíme – začněme klidně hned ve chvíli, kdy máme první rozhovor či první terénní poznámky
- V některých designech KV (např. zakotvená teorie či etnografie) o dalším postupu sběru dat rozhoduje průběžná analýza

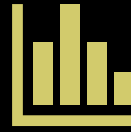
OBECNÉ PRINCIPY KAD

KAD se zpravidla řídí analytickými principy typickými pro jednotlivé tradice v kvalitativním výzkumu, jakými jsou *biografie*, *zakotvená teorie*, *fenomenologie*, *případová studie*, *etnografie*, *akční výzkum* a další.

Platí však i řada principů, které jsou napříč těmito designy sdílené.

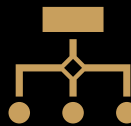
POZOR!!
FLEXIBILNÍ
POVAHA
ANALYTICKÝCH
POSTUPŮ V KAD

Neexistuje univerzální
recept na postup při
kvalitativní analýze dat

Někteří autoři považují
kód a kategorii za
synonyma, jiní mezi nimi
rozdělují

Někteří výzkumníci generují
desítky kódů, které následně
shlukují do kategorií, jiní preferují
tvorbu menšího počtu obecnějších
kódů, které následně rozdělí na
sub-kódy

PRINCIP REDUKCE A „TRYCHTÝŘE“ V KVALITATIVNÍ ANALÝZE DAT

- KAD má podobu *dvojitého trychtýře* - neustále se nám zužuje množství dat, s kterými pracujeme, přičemž ta se čím dál víc týkají našeho výzkumného problému a jsou čím dál hustěji prokládána našimi zjištěními, interpretacemi a analytickými postřehy.
- Cílem analytického postupu je předložit několik málo klíčových úryvků (citací), které ilustrují nejvýznamnější témata našich dat – rozsáhlé datové korpusy tak **redukujeme** na krátké a výstižné datové segmenty.
- O co méně původních dat bude naše výsledná studie obsahovat, o to více našich zjištění a jejich interpretací bude zahrnovat.

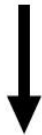
FIRST PART OF ANALYSIS

Analysis of the first data segment

1st phase: coding with general codes

2nd phase: coding with specific sub-codes

3rd phase: summary of preliminary findings

SECOND PART OF ANALYSIS

Analysis of the second data segment

4th phase: coding with modified specific sub-codes

5th phase: summary of preliminary findings

THIRD PART OF ANALYSIS

Analysis of the relationships between the results of the analysis of the first and second data segments

6th phase: formulation of final findings

The first segment of data was first analysed by researchers using general 33 codes (saturated by 8207 quotations) such as 'PSTs_talking_about_diversity' (phase 1), which they then divided into thematically specific sub-codes, such as 'PSTs_talking_about_diversity/Strategies' (phase 2). A total of 260 sub-codes were created. By eliminating quotes that did not saturate the individual sub-codes, the original number of coded quotes was reduced from 8207 to 3768. Subsequently, the researchers analysed the relationships between the individual sub-codes, which resulted in the grouping of sub-codes into thematically coherent categories (e.g. 'Grouping'). The sub-codes whose excerpts did not saturate the resulting overarching categories were excluded from further analysis (end of phase 2). From the remaining 68 sub-codes containing 1613 excerpts, the researchers finally summarised the preliminary findings, e.g. 'PSTs have a well-thought-out system of differentiation strategies, especially for 'conspicuous' pupils' (phase 3).

Based on the preliminary findings from the analysis of the first data segment, the researchers modified the specific sub-codes to analyse the second data segment (phase 4). A total of 47 modified sub-codes saturated by 1441 data quotes were created. Subsequently, the researchers summarised the preliminary findings resulting from the analysis of the content of the modified specific sub-codes, e.g. 'PSTs take the needs of 'high-performing' pupils into account through homogeneous grouping' (phase 5).

The conical background color expresses the gradual focus in the data analysis.

Finally, based on the analysis of the relationships between the preliminary findings, which resulted from the analysis of both data segments (i.e. from phases 3 and 5), the researchers formulated the final findings (phase 6). The final findings, e.g. 'PSTs reflect on and take the individual educational needs of pupils into account unevenly', are based on 115 sub-codes saturated by 3054 quotations.

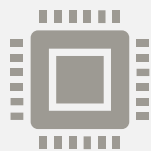
PRINCIP INDUKCE V KAD (I)

- Analýza dat je časově velmi náročná, data musíme číst opakovaně, přičemž první čtení je co nejvíce induktivní.
- S daty nemanipulujeme, „nešroubujeme“ na ně naše východiska, naše předporozumění zkoumaných jevů držíme na uzdě.
- Tvoříme úryvky napříč našimi daty – data pozorně a opakovaně čteme bez ohledu na předchozí předpoklady z literatury, jiných výzkumů atd.

PRINCIP INDUKCE V KAD (II)

Tvoříme komentované úryvky – k úryvkům, které jsou významné z hlediska výzkumných otázek si píšeme komentáře, které úryvky rozvíjí, mají interpretační potenciál.

Z komentovaných úryvků generujeme první **zakotvené kódy**.

POSTUP KVALITATIVNÍ ANALÝZY DAT

(1) třídění dat, jejich kódování a kategorizace

(2) formulace základních (jádrových) tvrzení

(3) interpretace

(4) komparace (typologizace)

(5) teoretická generalizace

(Švaříček & Šedová, 2013)

CO JE TO KÓD?

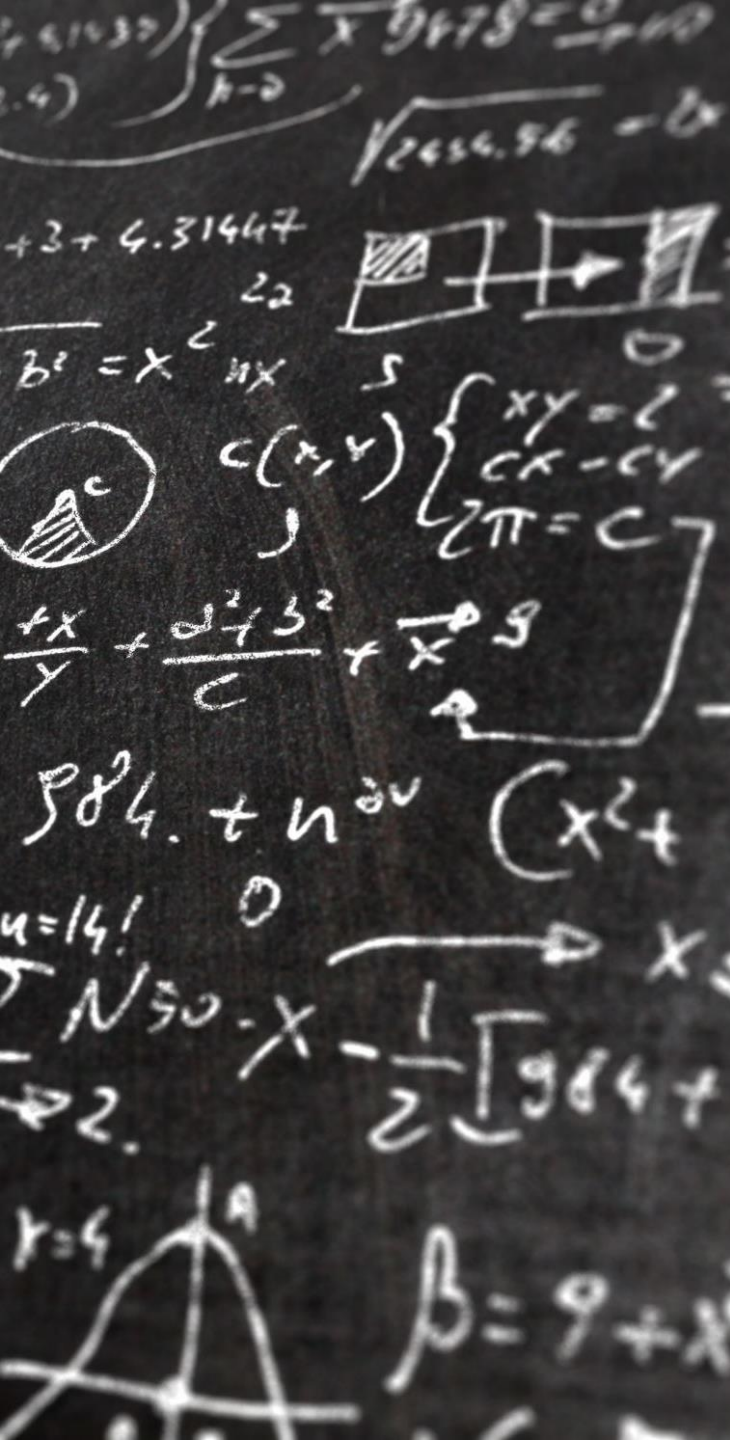
- Kód je nejčastěji slovo nebo krátká fráze, které vyjadřují nejvýznamnější nebo shrnující znak určité skupiny textových nebo vizuálních dat.
- Významová kategorie, klíčové slovo, heslo.....
- Kódy nám dovolují uspořádat velké množství úryvků, porovnávat úryvky ve zvladatelné „hromádce“. Pod jedním kódem budu mít vedle sebe úryvky, které spolu tematicky souvisí.

CODING

“Coding means that we attach labels to 'segments of data' that depict what each segment is about. Through coding, we raise analytic questions about our data [...]. Coding distills data, sorts them, and gives us an analytic handle for making comparisons with other segments of data” (Charmaz, 2014, 4).

“Coding is the strategy that moves data from diffuse and messy text to organized ideas about what is going on” (Richards & Morse, 2013, 167)

POSTUP OTEVŘENÉHO KÓDOVÁNÍ

- Text je „rozbit“ na jednotky (úryvky), kterým jsou přidělena jména a s takto pojmenovanými jednotkami výzkumníci dále pracují.
- Jednotkou je významový celek – např. sousloví, věta, odstavec – data členíme tak, aby měl úryvek sám o sobě smysl.
- Úryvky musí mít rozumnou fyzickou velikost (respektujeme princip redukce).
- **Kód reprezentuje téma dané významové jednotky.**

TYPY KÓDŮ

Zakotvené kódy (strach z kolegů) versus **teoretické** nebo taky předem vytvořené kódy (mediátor)

In vivo kódy (výstižný a neotřelý výraz použitý naším informantem - např. bonbonek, když se vyučující vyjadřuje o atraktivní formě použití ICT bez explicitního didaktického cíle) versus **odborné** kódy (např. mediátor – odvozeno z teorií zabývajících se používáním ICT ve výuce)

Organizační kódy (např. typy respondentů – učitelé, žáci, rodiče apod.) versus kódy **významové** (profesní slepota, autoritativnost apod.)

PRINCIPY SPRÁVNÉHO KÓDOVÁNÍ

Pracujeme co nejvíce s kódy **zakotvenými**, které vzešly z dat, pokud se omezíme na kódy teoretické, hrozí, že je v datech nenajdeme.

Kódujeme systematicky, tj. kódováním musíme pokrýt všechna data.

Není možné pracovat s kódy, které mají nedostatečné výskyty nebo jsou specifické jen pro určité participanty, je-li náš vzorek tvořen více aktéry.

Na několika dokumentech si můžete pilotovat kódovací strom, kterým budeme později kódovat všech např. 50 přepisů rozhovorů, které chceme analyzovat.

Dobře okódovaná data jsou ta, kde se kódy seskupují a potkávají. Pokud se kódy kříží, ukazuje to potenciální analytické souvislosti.

ČEHO SE PŘI OTEVŘENÉM KÓDOVÁNÍ VYVAROVAT?

Příliš mnoho kódů versus příliš málo kódů (mysleme na princip redukce!).

Příliš obecné versus příliš konkrétní kódy (např. komunikace; cuknutí koutkem jako typ invazivního komunikačního gesta)

Triviální kódy, z nichž nic zajímavého nekouká (např. zajímavost studia, zkoumáme-li motivaci studentů při výběru oboru studia na VŠ)

Kódy komplikovaně pojmenované (např. ústřední diskurz facilitačních technik)

Kódy mnohovýznamové (např. individuální vzdělávací plán z pohledu rodiče a žáka)

DESKRIPTIVNÍ KÓDY NEJSOU PODSTATOU ANALÝZY

T: Co si myslíte obecně o vzájemné spolupráci muzeí se školami? Je potřebná a v jaké podobě? Na jakém místě pomyslného žebříčku (z hlediska důležitosti) jednotlivých muzejních činností ji vidíte Vy?

J. A. Komenský   názornost   vnímavost   žák

R: Už Komenský věděl, že názornými ukázkami je podporována vnímavost žáků i

zpestření   škola   stereotyp   hodnocení muzea
studentů. Každé zpestření školního stereotypu je tedy skutečně žádoucí.

muzeum   prostředky muzea
Domnívám se, že muzea...a nejen ty...jsou velice vhodnými prostředky pro lepší

názornost   zájem   žák

názornost a dozajista mohou zvýšit i zájem žáků, studentů, o danou problematiku

INDUKTIVNÍ KÓDY

Induktivní kódy výrok jen nereprodukuje, nýbrž mu přidělují „přidanou hodnotu“. K tvoření takových kódů pomáhají otázky: Co?, Kdo? Proč? Jak? Kde? Kdy? Pomocí čeho?

Příklady

„A prostě tím pádem jsem to roznesl vlastně do našeho okolí“ (Petr)

Já jako hlásná trouba

„Když můžu, tak na ten problém upozorním.“ (Standa)

Zviditelňovatel problémů

„Na tom táboře jsme se dohodli, že do školy půjdeme jako skinheadi“ (Franta)

Vyjednaná identita

PROBLÉMY V KÓDOVÁNÍ

- **Reprodukce versus interpretace**

„Školu jsem nedodělal, výučňák nemám. Ale naši zato nemůžou.“

„Než jsem nastoupil, tak tady žádný management nefungoval.“

- **X Nadinterpretace**

- když v datech vidíme i to, co v nich není
- v kódování jde o vystižení toho, co se objevuje v datech, nikoliv toho, co si myslíme my sami

1 Specifické použití humoru se potom objevuje u učitele, který využívá znalosti osobních vlastností svých žáků a jejich zdůrazňováním vyvolává smích u celé třídy. O přestávce se objevuje v hodině a popichuje Filipa s tím, jestli už naučil Marka se správně chovat v hodinách. „Protože jestli ne,“ říká učitel, „tak ti rozcuchám vlasy a poliju ti je studenou vodou. Přitom je zcela jasné, že pro Marka jeho vlasy opravdu hodně znamenají a učiteli musí být zřejmé, že tak poukazuje na pro Marka citlivou část těla. Včera přišel s nabarvenou afinou a každý den se poctivě gelluje.

4 Podobnou situaci sleduji ve výchově k občanství. Romka Klára je během hodiny několikrát napomenuta, že se otáčí za Tomášem do lavice, která je za ní. Učitel se ptá před celou třídou Filipa: „Nevíš, jestli má Klára kluka?“ „Nevím,“ odpoví Filip. „Možná chodí s Tomášem, když se za ním tak otáčí,“ konstatuje učitel. Klára i Tomáš klopi zrak směrem k zemi.

6 *V tu chvíli mě napadá, proč učitel předpokládá, že Klára s někým chodí? Myslí si to i o jiných dívkách ze třídy? Proč se ptá zrovna Filipa? Jsou snad spolu v užším kamarádském vztahu než s někým jiným? Souvisí to s jejich romstvím? Třeba Klára s někým chodí. Jaký to ale může mít na Kláru dopad, pokud je tážána učitelem před celou třídou, jestli s někým chodí? Zajímavé na této situaci je taky to, že představa chození Kláry s Tomášem působí absurdně, protože Tomáš patří ve třídě k chlapcům, kteří jsou spíše ostýchaví a s dívkami ze třídy se příliš nebaví.*

Humor

Tělesnost
EtnicitaEtnicita
Gender
Věk

Předčasná_vyspělos

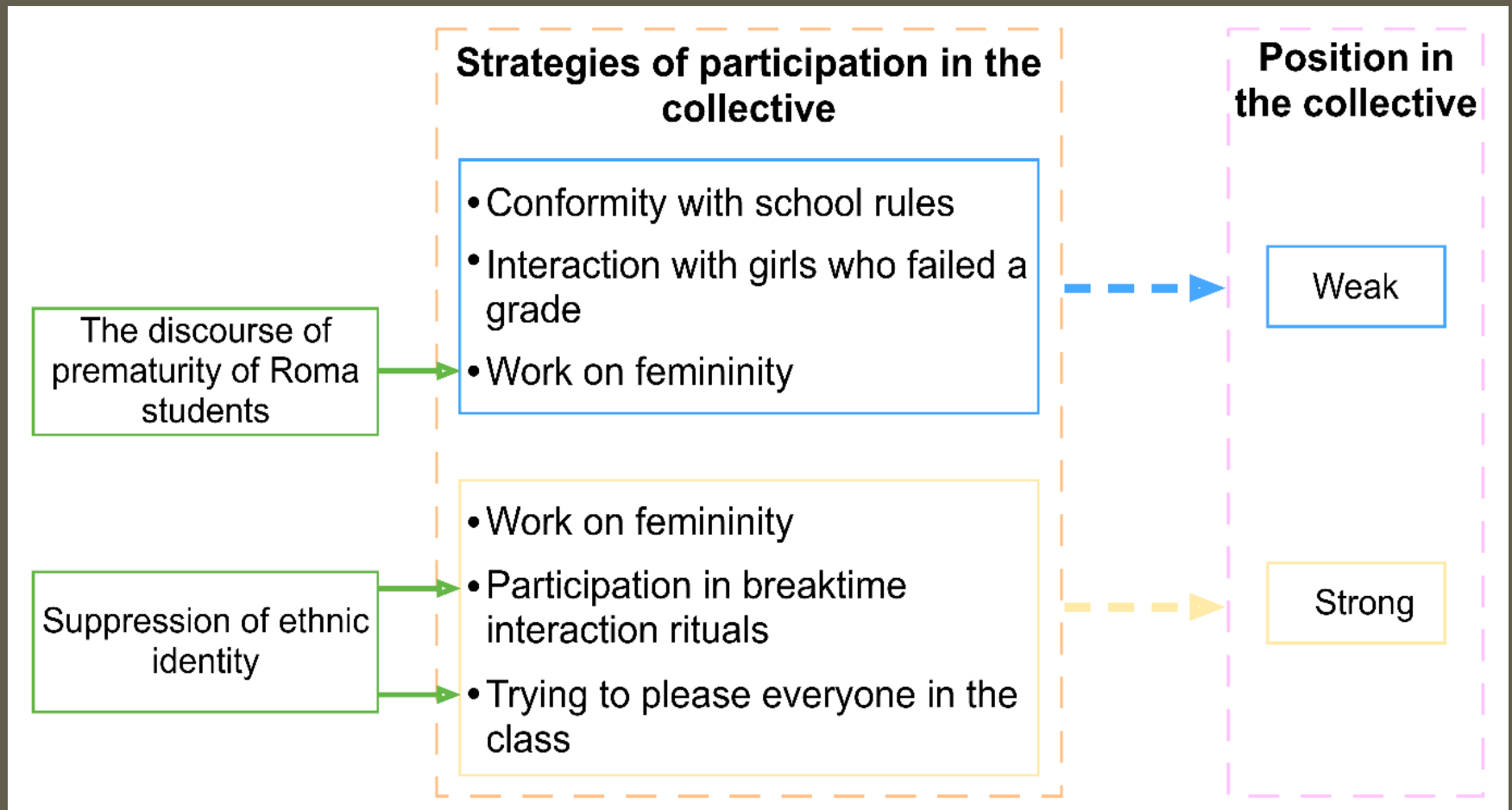
CO SI DÁLE POČÍT S OTEVŘENÝMI KÓDY?

- Po fázi otevřeného kódování následuje fáze kategorizování
- Je potřeba vytvořit seznam kódů a jejich výskytů a významově příbuzné kódy shlukovat do kategorií (nebo naopak kódy obecnější povahy rozštěpit na dílčí sub-kódy)
- Sledujeme kódy nasycené, které se sytí napříč naším vzorkem.
- V další fázi analytické práce hledáme vztahy mezi identifikovanými kategoriemi, ty pak tvoří kostru analytického „příběhu“ či hlavní argumentační linie výsledné studie
- Vztahy mezi kategoriemi je vhodné nějak graficky znázornit (schéma, diagram, model apod.)

UKÁZKA TVORBY ZJIŠTĚNÍ NA ZÁKLADĚ ANALÝZY VZTAHŮ MEZI KÓDY

- V datové ukázce výše se ukázal být významným úryvek, který byl kódovaný třemi v datech silně sycenými kódy souběžně (věk, etnicita a gender). Vztahy mezi těmito kódy při analýze jednání vyučujících ve vztahu k romským žákům a žákyním ve vyučovacích hodinách a rovněž v triangulaci s analýzou rozhovorů s vyučujícími poukázaly na existenci „pedagogického diskurzu o předčasném dospívání romských žáků“.
- Za jádrové tvrzení lze v tomto kontextu považovat následující zjištění: skrze pedagogický diskurz o předčasném dospívání byly vyučujícími zdůrazňovány určité aspekty chování romských žáků a žaček, které je mohly stavět do nepříznivého světla.

FIG. 7.2 POSITIONS AND INCLUSION STRATEGIES AMONG ROMA GIRLS IN CLASSES 8A AND 8B (OBROVSKÁ, 2018, P. 181)

Co je problém?

Problémů je více a je problematické určit ty hlavní

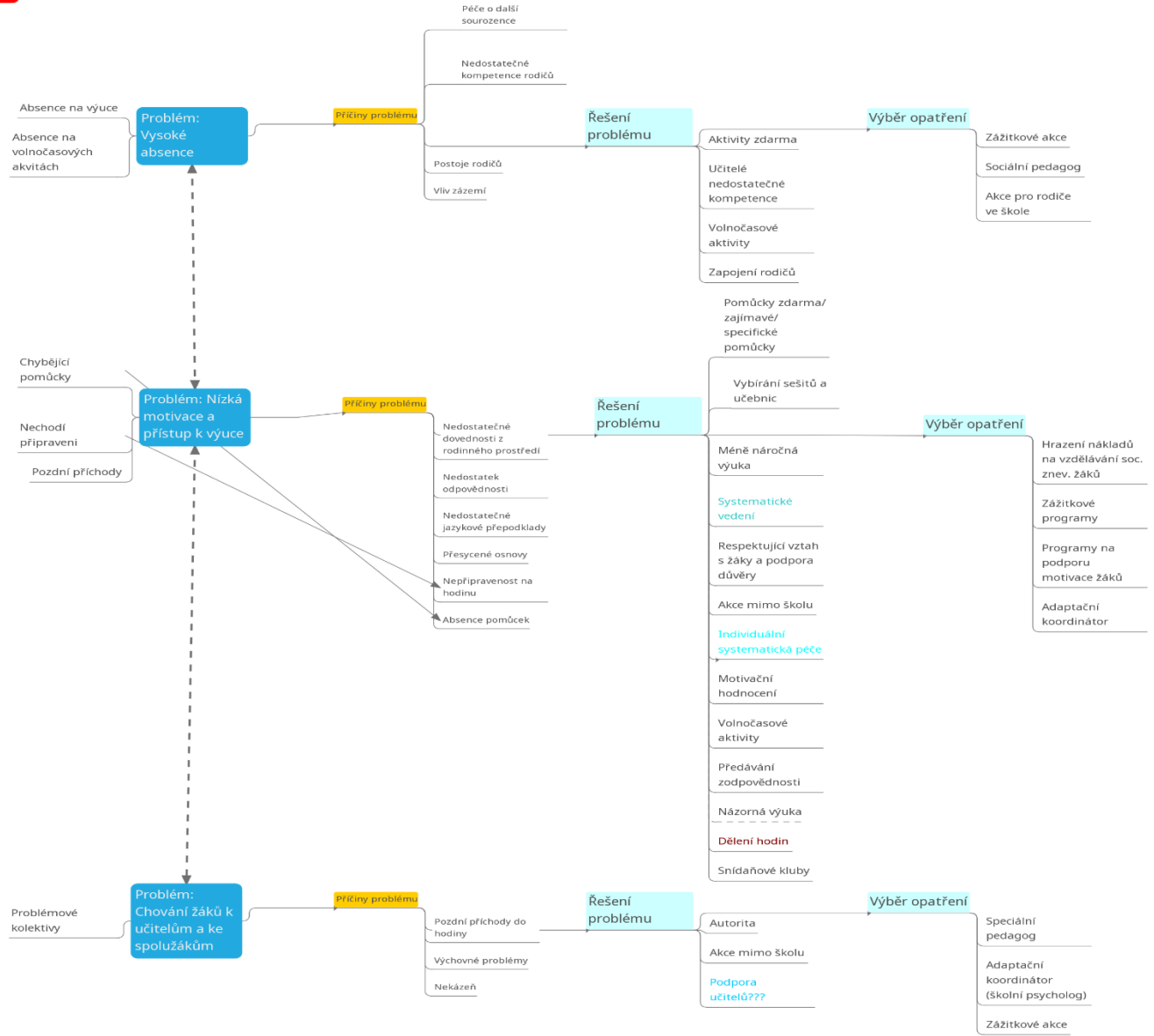
Mechanismy výběru - engagement jako jeden z řady (Další může být třeba reakce na nesystémovost/tradice/)

Výběr opatření je více intuitivní, výběr tradic

Jak zahrnout např. pohled vedení?

Další kroky?

- 1. Za každou školu doplnit podstatná řešení/příčiny/opatření
- 2. Doplnit citace k engagementu

Cíle vzdělávání?

Engagement

- <https://drive.mindmup.com/map/IRc9ngQebJNonSMb2aDkTU9GoL5EsV30q>

INTERPRETACE

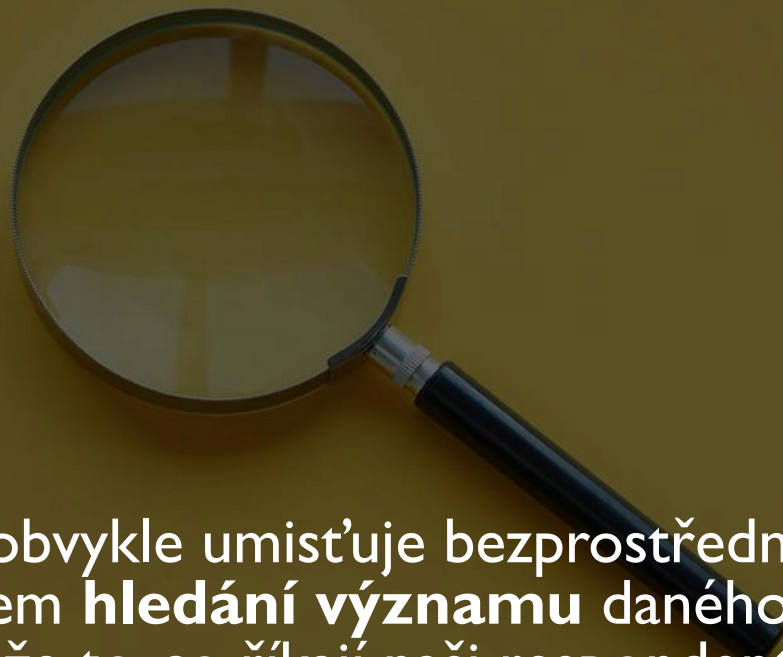
Systematický rozbor toho, co kategorizovaná data **znamení**; neexistuje striktní hranice mezi analýzou a interpretací.

Při vysvětlování významu našich dat využíváme odbornou teoretickou literaturu, zjištění z jiných výzkumů, vlastní zkušenosti z jiných výzkumů apod.

Je třeba jasně (třeba i graficky) odlišit, kde končí data a kde začíná autorčina interpretace.

- „Interpretace, kterou autor obvykle umísťuje bezprostředně za daný datový fragment, je aktem **hledání významu** daného výroku či akce. Nestačí konstatovat, že to, co říkají naši respondenti, je zajímavé, ani jednoduše vlastními slovy opakovat či variovat datový úryvek. Cílem interpretace je udělat určitý **myšlenkový skok**. Víme, že se něco děje a je třeba nabídnout vysvětlení, **proč** se to děje. Ke každému úryvku z dat by měla být připojena rozpracovaná interpretace. Pokud nejsme s to úryvek uspokojivě interpretovat, nemá v našem textu co dělat.“

(Švaříček & Šed'ová, 2013, s. 493)

- Následující promluva zachycuje učitelův předpoklad, že romská dívka Klára s někým chodí, který se snaží ověřit u romského chlapce Filipa.
  - *Ve výchově k občanství je romská dívka Klára během hodiny několikrát napomenuta, že se otáčí za Tomášem, který sedí v lavici za ní. Učitel se ptá Filipa: „Nevíš, jestli má Klára kluka?“ „Nevím, jak to mám vědět?“ odpoví Filip. „Možná chodí s Tomášem, když se za ním tak otáčí,“ konstatuje učitel. Klára i Tomáš klopi zrak směrem k zemi. (terénní poznámky, 30.1.2014)*
- V této situaci učitel očekává, že Klára s někým chodí nebo by s někým chodit mohla, přičemž podobnou predikci k ostatním dívkám ve třídě nevznáší, přestože u propadlých a starších dívek Zuzky a Nikoly by z hlediska vývojové logiky, kterou jsou učitelé zvyklí uplatňovat, působila adekvátněji. Zasazení této promluvy do žánru humoru nevyvazuje Kláru z důsledků, které pro ni tato očekávání mají. A právě těch se chtěla Klára vyvarovat, když intenzivně pracovala na tom, aby se od představy chození s někým distancovala. Zaznamenala jsem, jak ostentativně setřásala ruce Filipa, Marka a Petra, které se jí občas o přestávkách snaží dotýkat, nebo ukryváním se na záchod (viz níže), svou vytrvalou péčí o vzhled ne/vyřčená podezření spíše potvrzuje. Klára totiž patří k nejvíce upraveným dívkám ve třídě. Klára si pravidelně rovnala své kudrnaté vlasy žehličkou na vlasy a pečlivě upravená, i když v nesportovním oblečení, bývala i v hodinách tělocviku. Její práce na vzhledu může být strategií zvyšování statusu v kolektivu, protože dívky z etnických menšin bývají v kontextu desegregované třídy daleko méně sebevědomé a častěji se přizpůsobují požadavkům školy než jejich chlapečtí vrstevníci, jak si všímá i Youdell (2003).

(Obrovská, 2016, s. 72)

- Citovaná část článku Obrovské (2016) ukazuje, jak lze dále jádrové tvrzení podložené ilustrativní citací zdat interpretačně rozvíjet. V tomto případě autorka k rozvíjení teze o pedagogickém diskurzu o předčasném dospívání romských žáků využívá kontrastování s dalšími případy či typy případů (tj. vztahování se vyučujících ke starším majoritním dívkám) a rovněž vztahuje předpoklady vyučujících o předčasné vyspělosti romského žactva k „práci“ na vzhledu pozorované u některých romských dívek, kterou interpretuje s odkazem na již existující výzkumy (viz Youdell, 2003) jako možnou strategii zvyšování sociálního postavení romských dívek mezi vrstevníky v etnicky smíšených kolektivech.

- Vedení školy Pruhované se staví k problematice vzdělávání romských dětí velmi skepticky. Vyučující popisují své romské žáky jako nemotivované, bez zájmu o výuku a učení, dokonce i v některých případech jako vulgární v hodinách. Podpůrná opatření nastavená ve prospěch romských žáků (např. doučování) hodnotí jako zcela nefunkční díky nízkému zájmu o jejich využití ze strany samotných žáků. Vyučující naopak nastavují opatření, která lze chápat jako kontroverzní.

„(...)my jsme jí rovnou řekli: jste bez práce, bydlíte tady naproti školy, prostě přijdete a budete tady s ní sedět. Uvidíte i, to, co Vám popisujeme, ve skutečnosti. Můžu Vám říct, že paní učitelka přichází do výuky, ta matka sedí v poslední lavici, a na tu svoji dceru, co se děje před tou tabulí, se dívá! A nic nedělá jo? Prostě tam seděla, většinou vyučujících to nevadilo, někteří si to nepřáli, mně to třeba nevadilo, já jsem aspoň věděla, že ta dcera má aspoň zápisy, jo, dokonce jí napovídala při písemce. Já říkám: tak maminka půjde do kouta, nebude napovídat, protože ty děcka samozřejmě se zlobily, ale to už potom přejdete, protože jak té holce chcete pomoci, aby nějakým způsobem prospěla? Stejně neprospěla, propadla, a zůstala v tom ročníku sedět.“ (rozhovor s vedením školy XY)

- Z tohoto úryvku je zřejmé, že vyučující nezavádí přítomnost matky romské dívky jako konstruktivní řešení školního selhávání, ale spíše jako trest pro matku, která je bez práce, tak má tedy dost času se na vlastní kůži přesvědčit o negativním přístupu své dcery ke škole a učení. Vyučující danou matku pravděpodobně staví před hotovou věc, nediskutují s ní jiná možná opatření či řešení dané situace. Daný incident by tedy bylo možné interpretovat jako výraz symbolického potrestání rodiny, která z pohledu vyučujících nemá zájem o vzdělání („maminka půjde do kouta“). Na stranu druhou bychom jednání vyučujících mohli vyložit jako výraz jejich bezmoci v situaci, kdy opatření, která jsou jim známá a u některých žáků funkční, v případě žáků romských selhávají (srov. Jarkovská, Lišková & Obrovská, 2015).

DALŠÍ ANALYTICKÉ STRATEGIE (ZEJM. V ZAKOTVENÉ TEORII)

- Analytická indukce – opakované případy ospravedlňují přijetí obecnějšího pravidla, určitou tezi
- Analýza deviantních případů (tj. negativních příkladů či protipříkladů) – nalezený vzorec konfrontujeme s případy, které mu odporují, a dále jej redefinujeme
- Konstantní srovnávání – hledání podobností a rozdílů napříč daty; může vést k tvorbě typologií případů či specifikování podmínek výskytu určitých typů případů
- Analytické kontrastování – z případů vybereme dva, které jsou nejodlišnější, zbylé případy můžeme umístit na jimi vymezenou škálu

TABLE 8.1 General Data Analysis Strategies by Authors

<i>Analytic Strategy</i>	<i>Bogdan & Biklen (1992)</i>	<i>Huberman & Miles (1994)</i>	<i>Wolcott (1994b)</i>
Sketching ideas	Jot down ideas in margins of fieldnotes	Write margin notes in fieldnotes	Highlight certain information in description
Taking notes	Write memos, write observer's comments	Write reflective passages in notes	
Summarize field notes		Draft a summary sheet on fieldnotes	
Getting feedback on ideas	Try out themes on subjects		
Working with words	Play with metaphors, analogies, concepts	Make metaphors	
Display data	Develop diagrams, continua, tables, matrices, and graphs	Make contrasts and comparisons	Display findings in tables, charts, diagrams, and figures; compare cases; compare with a standard
Identify codes	Develop coding categories	Write codes, memos	
Reduce information	Sort material into categories	Note patterns and themes	Identify patterned regularities
Count frequency of codes		Count frequency of codes	
Relating categories		Factoring, noting relations among variables, building a logical chain of evidence	
Use systematic procedures of tradition of inquiry			Follow fieldwork procedures in ethnography
Relate to analytic framework in literature			Contextualize in framework from literature
Redesign study			Propose a redesign of the study

KÓDOVÁNÍ – METODA „TUŽKA PAPÍR“ VERSUS SPECIALIZOVANÝ SOFTWARE

- Software má řadu výhod oproti metodě „tužka papír“ – efektivně propojujeme různé texty a typy promluv získané na různých místech v různých časech.
- Na rozdíl od informantů samotných jejich bezprostřední zkušenost konfrontujeme s teorií >>>>→ vyvarujeme se nežádoucího neprolnutí teorie a empirie!!!
- Existuje řada druhů softwarů - Atlas.ti, Nudist, NVivo, MAXQDA atd.

K: Can you talk a little about what it was like for you when you were both working, and with your son, when you were trying to balance that. What was that like?

R: First of all, finding day care was very very difficult for me. I interviewed a dozen people. Um. Most of them were young, young ladies with new babies themselves. And it was very stressful to think about leaving my son, whom I wanted to have a child, leaving him to be raised with somebody else. I ended up finding a day care person who was in her mid 50s. She was really a nice woman and I felt very comfortable with her. And the whole surrounding. And my husband would drop him off in the morning so I didn't have to deal with that separation thing, which was kind of nice. And then I would pick him up at night, so I got that opportunity. The day care woman was really nice, she very rarely called me for any trivial things. I kind of wish she would have— you know, you hear now about day care people keeping logs, you know, about what they ate or how many times their diaper was changed or whatever. So I don't really have a history from, you know, I went back to work when he was 3 months and I quit when he was 9 months. So there's a whole 6 month gap there. It was hard there, it really was.

finding day care
day care providers
leaving son - hard

finding day care provider - mature
day care provider - nice
separation

day care provider - didn't call

missing kid's history
feelings abt day care - hard

day care providers
young

son raised by someone else

day care provider
feelings about drop off

pick up
day care provider - nice

kid's day - getting info abt missing kid's history

quitting work

(podle Esterberg, 2002)

1 Specifické použití humoru se potom objevuje u učitele, který využívá znalosti osobních vlastností svých žáků a jejich zdůrazňováním vyvolává smích u celé třídy. O přestávce se objevuje v hodině a popichuje Filipa s tím, jestli už naučil Marka se správně chovat v hodinách. „Protože jestli ne,“ říká učitel, „tak ti rozčuchám vlasy a poliju ti je studenou vodou. Přitom je zcela jasné, že pro Marka jeho vlasy opravdu hodně znamenají a učiteli musí být zřejmé, že tak poukazuje na pro Marka citlivou část těla. Včera přišel s nabarvenou afinou a každý den se poctivě gelluje.

4 Podobnou situaci sleduji ve výchově k občanství. Romka Klára je během hodiny několikrát napomenuta, že se otáčí za Tomášem do lavice, která je za ní. Učitel se ptá před celou třídou Filipa: „Nevíš, jestli má Klára kluka?“ „Nevím,“ odpoví Filip. „Možná chodí s Tomášem, když se za ním tak otáčí,“ konstatuje učitel. Klára i Tomáš klopi zrak směrem k zemi.

6 *V tu chvíli mě napadá, proč učitel předpokládá, že Klára s někým chodí? Myslí si to i o jiných dívkách ze třídy? Proč se ptá zrovna Filipa? Jsou snad spolu v užším kamarádském vztahu než s někým jiným? Souvisí to s jejich romstvím? Třeba Klára s někým chodí. Jaký to ale může mít na Kláru dopad, pokud je tážána učitelem před celou třídou, jestli s někým chodí? Zajímavé na této situaci je taky to, že představa chození Kláry s Tomášem působí absurdně, protože Tomáš patří ve třídě k chlapcům, kteří jsou spíše ostýchaví a s dívkami ze třídy se příliš nebaví.*

Humor

Tělesnost
EtnicitaEtnicita
Gender
Věk

Předčasná_vypělos

CO ATLAS.TI
UMÍ –MALÁ
OCHUTNÁVK
A

- Třídění dokumentů do tzv. primárních rodin (např. učitelé, učitelé-muži, učitelky-ženy, rodiče apod.) umožňuje optimalizovat počet dokumentů, s nimiž pracujeme; v důsledku je naše analýza zaměřenější
- Informace o míře zakotvenosti kódů jedním kliknutím myši
- Zobrazení úryvků kódovaných určitým kódem v tzv. síťových náhledech, které umožňují vizualizaci dat
- Tvorba vztahů mezi kódy a jejich zobrazení v síťových náhledech
- Vytváření vztahů mezi úryvky (tzv. hyperlinky)
- Synchronizace přepisu rozhovoru s audionahrávkou
- Analytické nástroje – např. vyhledávání úryvků náležejících pod definovanou kombinaci kódů
- Automatické kódování

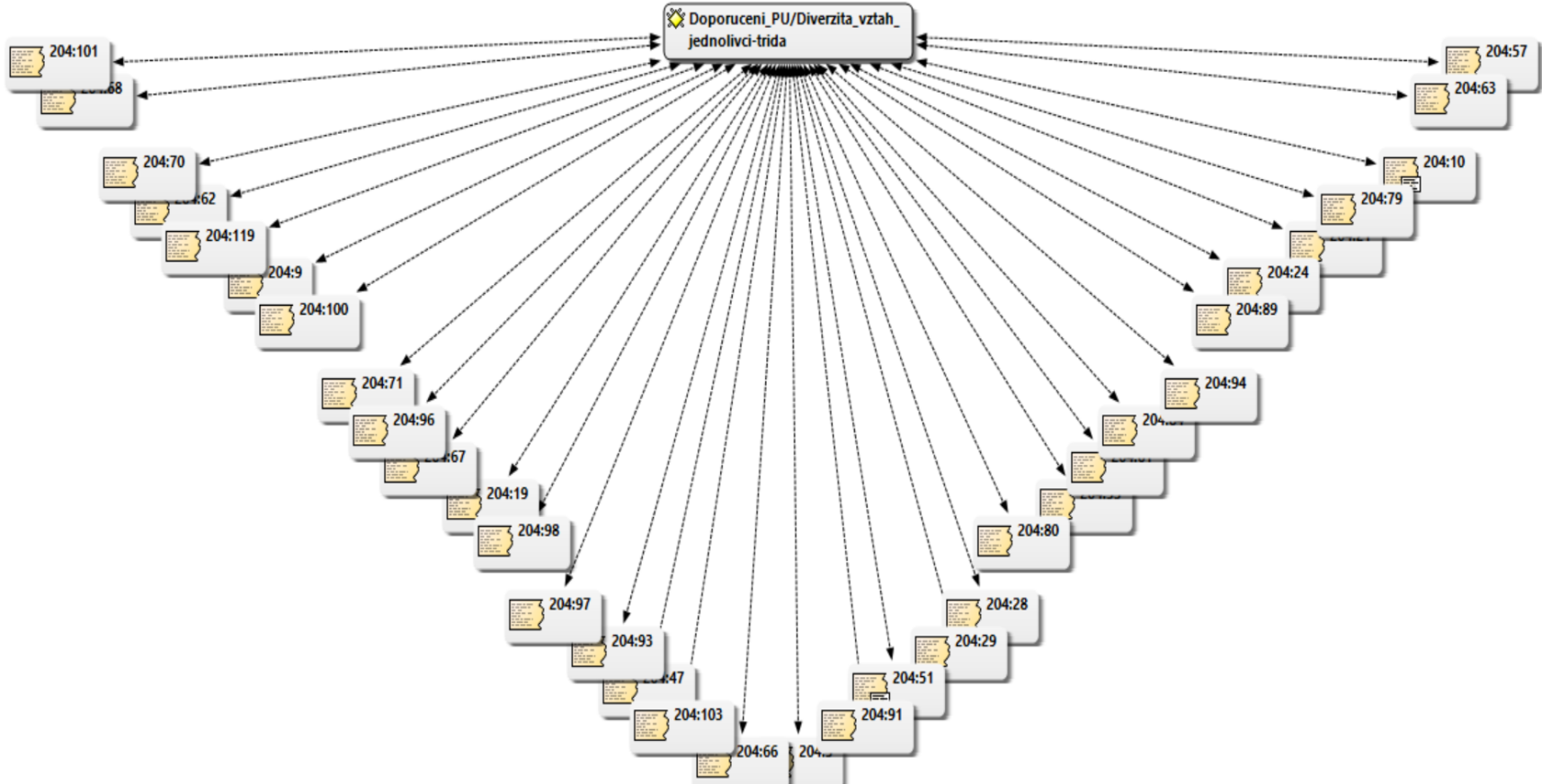

Families

Show all Codes

	Diverzita_kurikulm_VS (15)
	Diverzita_kurikulum_ZS (17)
	Diverzita_na_urovni_skoly (9)
	Diverzita_ve_tride (31)
	Doporuceni_PU (5)
	Hodnoceni (12)
	Kazen (11)
	Metody/formy/apod (10)
	Mluveni_o_jednani_diverzita_PU (10)
	Mluveni_o_jednani_diverzita_S (12)
	Modelovani (5)
	Motivace (6)
	Názory_na_diverzitu_S (9)
	Pozitivni/negativni_zpetna_vzba (1)
	Prace_s_casem (6)
	Prace_s_diverzitou_PU (20)
	Prace_s_diverzitou_PU/Dalsi (4)
	Prace_s_diverzitou_PU/Didaktika_pedagogicka_rovina (5)
	Prace_s_diverzitou_PU/Koncepcni (9)
	Prace_s_diverzitou_PU/Nejobecnejsi (1)
	Prace_s_diverzitou_S (33)
	Priprava_na_hodinu_S (4)
	Propojeni_mezi_VS_a_ZS (7)
	Rezignace_na_diverzitu (2)
	Rodiče (6)
	Sdilene_kody (35)
	SKPKS (6)
	Sociokulturni_diverzita (12)
	Vlastni_kody (13)
	Vztah/spoluprace_PU_S (12)

Name	Grounded	Den
Diverzita_kurikulum_ZS/Jinakost_obecne	9	
Diverzita_kurikulum_ZS/Kurikularni_dokumenty	16	
Diverzita_kurikulum_ZS/Migrace	3	
Diverzita_kurikulum_ZS/Nabozenstvi	16	
Diverzita_kurikulum_ZS/Osobnostni_charakteristiky	27	
Diverzita_kurikulum_ZS/Pohled_ucitele	13	
Diverzita_kurikulum_ZS/Politika_Lidska_prava_Terrorismus	25	
Diverzita_kurikulum_ZS/Pres_zaky	9	
Diverzita_kurikulum_ZS/Rodina_Adopce_Socialni_zazemi	2	
Diverzita_kurikulum_ZS/Socialni_komunikace_Konflikty_V...	47	
Diverzita_kurikulum_ZS/Strava_dieta	3	
Diverzita_kurikulum_ZS/Zajmy_Schopnosti_Inteligence	29	
Diverzita_na_urovni_skoly	296	
Diverzita_na_urovni_skoly/Diferenciacie_do_trid/skupin(p...	24	
Diverzita_na_urovni_skoly/Extra_krouzky_akce_doucovan...	9	
Diverzita_na_urovni_skoly/Inkluze_setkavaji_se_ruzne_deti	8	
Diverzita_na_urovni_skoly/Kultura_skoly	15	
Diverzita_na_urovni_skoly/Organizacni_technicka_odbor...	56	
Diverzita_na_urovni_skoly/Profilace_skoly	9	
Diverzita_na_urovni_skoly/Souteze	7	
Diverzita_na_urovni_skoly/Specifika_zaku_na_skole_a_pol...	23	
Diverzita_na_urovni_skoly/Zahranicni_student_na_praxi_v...	10	
Diverzita_ve_tride	325	
Diverzita_ve_tride/diferenciacie_na_skole	41	
Diverzita_ve_tride/druhy_(porucha)_chovani	34	
Diverzita_ve_tride/druhy_ADHD	26	
Diverzita_ve_tride/druhy_asperger	13	
Diverzita_ve_tride/druhy_autista	12	
Diverzita_ve_tride/druhy_bilingvismus	9	
Diverzita_ve_tride/druhy_dvsexie_dvsrafie	11	

**CO JE
VÝSLEDKEM
KVALITATIVNÍ
ANALÝZY DAT?**

Popisy a
vysvětlení
klíčových
témat a
zjištění

(Zakotvené)
teorie,
hypotézy k
dalšímu
ověřování

Typologie,
kategorizace

Schémata,
modely

POSTUP KVALITATIVNÍ ANALÝZY DAT

- Management dat (tvorba souborů, organizace)
- Čtení dat, poznámkování (psaní reflektivních poznámek, otázek)
- Klasifikace a interpretace dat (tvorba kategorií, srovnávání)
- Reprezentace a vizualizace dat (hierarchie, schémata, stromové struktury apod.)
- (1) třídění dat, jejich kódování a kategorizace
- (2) formulace základních (jádrových) tvrzení
- (3) interpretace
- (4) komparace (typologizace)
- (5) teoretická generalizace

(Creswell, 1998)

(Švaříček & Šedová, 2013)

MEMOPOZNÁMKY

- Memopoznámka je druhem komentáře, který si můžeme napsat k více objektům naráz. Typicky souvisí s několika úryvky, kódy, jinými memopoznámkami....
- Nachází se v horních patrech tvorby teorie, protože obsahuje analytické postřehy, které se týkají více oblastí dat zároveň. Obsahuje zárodky rodících se argumentů a teze, které se snažíme empiricky potvrdit.
- Zatímco komentáře zaměřujeme na detaily dat, memopoznámky navazují na samotné komentáře – tedy na naše interpretace malých pozoruhodností v datech.
- Tvoříme je až v pozdějších fázích našeho postupu.

LITERATURA (I)

- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative Inquiry and Research Design. Choosing among Five Traditions*. SAGE Publications.
- Esterberg, K. G. (2002). *Qualitative Methods in Social Research*. McGraw-Hill.
- Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (1967). *The Discovery the Grounded Theory. Strategies for Qualitative Research*. Aldine publishing company.
- Hendl, J. (2012). *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Portál.
- Koňopásek, Z. (2005). Co znamená interpretovat text? Pp. 85-95 in M. Miovský, I. Čermák & V. Chrz, (eds.). *Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku - IV: Vybrané aspekty teorie a praxe*. FF UP.
- Obrovská, J. (2016). Frajeři, rapeři a propadlíci: etnografie etnicity a etnizace v desegregované školní třídě. *Sociologický časopis*, 52(1), 53–78.
<https://dx.doi.org/10.13060/00380288.2016.52.1.242>
- Obrovská, J. (2018). *Roma Identity and Ritual in the Classroom. The Institutional Embeddedness of Ethnicity*. Palgrave Macmillan.
- Punch, K. (1998). *Úspěšný návrh výzkumu*. Portál.

LITERATURA (II)

- Švaříček, R., & Šedová, K. (2013). Jak psát kvalitativně orientované výzkumné studie. Kvalita v kvalitativním výzkumu. *Pedagogická orientace*, 23(4), 478–510. <http://dx.doi.org/10.5817/PedOr2013-4-478>
- Švaříček, R., Šedová, K. & kol. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál.
- Youdell, D. (2003). Identity Traps or How Black Students Fail: The Intersections between Biographical, Sub-cultural, and Learner Identities. *British Journal of Sociology of Education*, 24(1), 3–20. [10.1080/01425690301912](https://doi.org/10.1080/01425690301912)